

108
78
З Я С Ж Ъ

Штомесячны літаратурны дадатак
да газэты „Камуніст“.

№ 8.

28 лістапада 1928 г.

№ 8.

ЗЬМЕСТ:—Як рукой зьняло (апавяданьне)—М. Мікіцін,
Вершы Яв. Сукалы, Я. Хмеля і Ц. Зрэбнага, Сялянскі гумар—
П. Гаўрыльчык, Пяць год „Маладняка“—Б. Мікуліч, Бібліагра-
фія—Хв. Шынклер.

М. Мікіцін.

Як рукой зьняло.

(Апавяданьне).

Нязмоўчая музыка адбівання
кос скончылася. Прыладзілі ко-
сы, спрабавалі на гумнішчы іх
войстрасьць, прымерылі яшчэ раз
пад свой рост пупок і сталі ча-
каць вяскоўны Залужжа надвор'е,
сталі выглядаць пагодлівыя дні.

Буйная трава, усыпаная розна-
колеришымі кветкамі, стаяла сьця-
ной і паволі гойдалася, схіляю-
чыся пад лёгкім подыхам вет-
рыка.

Абмытыя халоднымі росамі, са-
грэтыя гарачымі праменьнямі лет-
няга сонца, лагі Залужжа сваёю
сакавітасьцю, краскамі, пахам
травы так і прасілі вайстрай ка-
сы.

Усё падрыхтавалася. „Трэ“ бы-
ло пачынаць касавіцу.

Паглядзеўшы яшчэ раз на за-
ход сонца, залужжанцы парашылі

выйсьці на другі дзень на сена-
жаць. „Годзі чакаць! Надвор'е
стала пагодлівым. Трэба паравь-
мяць свае косткі, паганяць кроў
па жыльлях“—рашылі старыя.

Раніцай не паспеў яшчэ
ўзняцца пад першымі прамень-
нямі сонца з нізін лёгкі туман,
як коўраты двароў заскрыгталі,
выпускаючы першых касцоў. Па-
зяхаючы, уздрыгваючыся плячыма
пад накінутымі серакамі, зьбіва-
ючы кроплі-пырскі расы з пры-
дарожнае травы, пацягнуліся ча-
радамі, пабліскаючы касамі, ся-
ляне.

Дзень абяцаў быць гарачым.
Вогненым шарам павольна ўсплы-
вала ў далёкім блакіту сонца.

З вяскоўнамі разам выбраліся
і Ахрэм Гіцік з сынам Мацеям
на касавіцу, але пакуль дайшлі

да сваёй рэзкі, па сенажаці на ўсе лалы гаманілі ўжо косы.

— Ну, камсамол, барыся за касу, пакажы свой спрыт,—праказаў Ахрэм свайму сыну і, кінуўшы пад куст бізлажку з вадой і сьнеданьне, пачаў лапаціць срэбнае палатно касы.

Мацей, як стары, несьпяшаючыся таксама палапаціў і стаўшы ўслед бацьку мёрна заківаўся ў тахт шорханьню.

Высокая, сакавітая трава, пырскаючы аганькамі—расой, павольна клалася з-пад войстрай касы роўнымі накосамі. Пахідаючы след (дзьве калявінкі ад босых ног) на мокрай зямлі, пераходзілі бацька з сынам ад пракоса к пракосу, час ад часу спыняючыся, каб выцерці жменай скошанае мокрае травы касу і памянціць яе новаю мянтажкай, падвайстрыць тонка адцягнутае джала. У гэтыя перапынкі Ахрэм дазваляў сабе іншы раз зьвярнуць паяросу і перакінуцца словам, дзьвюма з сынам.

А сенажаць пад зван і сьвіст кос павабна патыхала сьвежанакшанаю травой, наліваючы кожную жылку касца сілаю, бадзёрасьцю.

Вось і пасьнедалі ўжо са смакам тут жа на пакосе, запілі сьвежаю крынічнаю вадой, пацягнуліся і... зноў сталі пераклікацца на розныя галасы ў шырокай сенажаці косы.

А сонца купаецца ў сіняй прасторы, сваімі праменьнямі запальвае ў буйных, як гарэх, кронях поту аганькі, лашчыць мокрыя стомленыя плечы касцоў.

Мацей у гэту касавіду першы раз вышаў на сенажаць, як сапраўдны касец. Няпрывычка і няўцягнутасьць у працу ўжо к абеду сталі адчувацца некатораю

зморанасьцю. Каб ня даць бацьку поваду к высмейваньню і кпінам (Ахрэм за апошнія часы любіў такі пакпіць з сына) і ў той жа час вольна перадахнуць, Мацей усё часней і часцей пачаў лапаціць касу.

— Што гэта, браце, ты пачаў так часта лапаціць? Каса тупіцца?—пасьміхваючыся ў вусы, запытаўся Ахрэм, — можа павляпаць трэба?

Мацей маўчаў. Хутчэй мянціў касу і зноў пачынаў завіхацца. Паміж бацькам і сынам ішло змаганьне. Ня так даўно Мацей залічыўся ў камсамол, і бацька, ня будучы супроць гэтага сам: „блазан яшчэ, але не нашкодзіць, хай набіраецца розуму“, разам з тым жартаваў з Мацея. Жарты бацькі сынам прымаліся сур'ёзна і ў іх разгараліся спрэчкі.

— Ну, ну, касец, не аставайся, а то пяты падрэжу. Як жа ты будзеш хадзіць у свой камсамол, — кінуў Ахрэм і яшчэ болей на наступай на сына.

Мацей толькі зьбіраўся быў адказаць бацьку, як шорханьне касы каля ног прымушала прыналегчы болей на сваю касу і ўцякаць.

— Гэта табе не языком мянціць дзе на сходзе,—не сунімаўся Ахрэм, а касой дапамагаць бацьку гаспадарку будаваць. Пакуль ты мяне з маткай пачнеш навучаць, дык я цябе вышкалю.

— Да кінце вы, тата, сваё „вышкалю“ ды вышкалю“. Трэба з паняццем усё рабіць,—ня вытрымаў хлапец і, улаўчыўшы хвілінку, агрызнуўся.

— Вось я цябе з паняццем, па-новаму, як вы там гаворыце, і навучу. І...і...ш, задумалі айдзі курыцу вучыць.

— Гы... гы... гы... Добрая з

вас, тата, квахтуха. Ёй-права, добрая. Квокчыце ды квокчыце сабе,—пырсуў сьмехам Мацей,—а ўсё старога трываецца.

— А то, што-ж ты хочаш? Каб і я на старасьці гадоў у твой камсамол запісаўся-б?..

— Ды не, ня хочу! Вас і не запішучь.

— Чаму так? Як не запішучь?..

— Гадамі ня выходзіце, старыя ўжо...

— Стары?..

— Але старыя ўжо. Раней трэ было думаць, а няпер лепей пашлі-б у хату-чытальню, вось туды і абаранкам не завабіш, паслухалі-б, што ў газэтах, у кніжках пішучь, што аграбам гаворыць, выпісалі-б самі газэтку, а я вам з маткай чытаў бы, вось і пайшоў бы толк. А то надоечы Лыску ганялі к дзеду Піліпу, са-ла заняблі яму, а ці дапамог ён?.. Аяроц страты—нічога. Добра, што вэтэрынар выпадкова наскочыў. Каб ня ён—бачылі-б вы з маткай Лыску. А дзед Піліп сала ўзяў, а дзявуй—сабака зьёў!..

— Ну, ну ты, разумнік! Звоў узяўся за свае казаньні,—і прытаптаўшы акурал, Ахрэм пачаў пракос.

Сонца стала на абедзе. Прымарнуўшыся касцы адзін за адным спынялі работу, абціралі травой косы і, ўваткнуўшы касьсё ў зямлю, забіраліся ў цянок пасілкавацца і крыху адпачыць. Ахрэм часьцей і часьцей стаў паглядаць у бок вёскі: ці не пакажацца дзе жонка з абедом, але не ня было відаць.

— Гэй, суседзе! Што ня кідаеш касы?!.. Абедаль ужо час. Усё роўна больш не накосіш...

— Гэта Мацей яго навучае вельці гаспадарку па-новаму,— з

сьмехам няслось з грудку касцоў, што спрытна завіхаліся лыжкамі ля спарышоў.

— Ды не, Макрына не пасьпе-ла яшчэ ладак напачы. Відаць заспалася пасья ўчарашняга па-частунку,— кнілі з другога грудку. Але Ахрэм з Мацеям ня спы-нялі свае косы, не зварачалі ўва-гі на кдінны.

Адсутнасьць абеду і жаданьне пад'едзі давалася ў знакі ня толькі Мацею, але і ў Ахрэма, як кажуць, кішкі йгралі маршу, прымусіла касцоў доўга не ча-каць, вінуць работу і, пад сьмех і жарты, накіравацца дамоў. „Што магло затрымаць Макрыну з абедом? Чаму яна не прынясла есь-ці? Казаў-жа ёй“...—мітусіліся ў галаве Ахрэма думкі.

— Няўжо зноў што здарылася, —у голас падумаў Ахрэм.

— Ці не захварэла толькі мат-ка пасья гасьцей. З ёй заўсёды так бывае,—пасьміхваючыся за-значыў Мацей.

— А табе што сьмешнага? — ужо ня жартам запытаў бацька.

— Ды нічога,—адказаў сын і, праз некалькі хвілін дадаў:—зноў плакала сьла!...

А рукі і плечы ныюць, косткі баляць, есьці хочацца...

* * *

Выправіўшы на сенакос баць-ку з сынам Макрына і ў гэты дзень, як і заўсёды, уваходзіць у імэт сваёй штодзённай, клапа-тливай працы. Дровы, пакладзе-ныя ў печ з вечару, высахлі і падпаленыя спрытнай рукой Мак-рыны, ахапіліся вялікім полымем і патрэскаюць. Чорныя, закоп-чаныя чыгуны, паўнютка налейныя вадою, пастаўлены бліжэй к агню —грэюцца; ля печы, у ночвах, бульба—трэба сьпярэць сьвін'ям, бо, як прыгоніць іх з поля, пе-

равернуць усю хату, калі ня даць ім есьці. Застаецца прынесці яшчэ суды, другія вады, наскобліць бульбы на абед і вячэру, заправіць, заталоч кашу салам і паставіць у печ, а там можна ўзяцца і за другую работу. Як па заведзенаму, дзень у дзень, худыя, жылкаватыя рукі Макрыны ваююць з чыгунамі, гаршчэкамі, скараеодамі, місамі... Ня ўстоіць спакойна ў качарэжніку ні чапёлам, ні качэргам, ні ёмкам — так і соўваюцца ў полымя — то дровы паправіць, то чыгун перасунуць на другое месца, то скараводку выхвадзіць — іначай блінцы надгараць.

Бразгаюць, ляпаюць...

Увіхаецца Макрына ля печы, стала, чыгуноў: рэжа, скобліць, сячэ, мые, перамывае, але — пачала была перамываць бульбу сьвіньням — перагнулася, нахілілася і толькі... як схопіцца рукамі за жывот ды тут жа ля ночваў вобмаст. Нешта разанула ў жываце, бы ножам, забалела, духі заняло і запоўзала, закачалася па мосьце; заенчыла, застагнала ды такім немым голасам. Вочы на лоб выкаціліся, сама пачырванела, ад болю перакрывіла ўвесь і да таго ня надта прыгожы твар (тварам, як кажуць, з маленства ня выйшла), страшнаю стала. Памірае ды толькі таго.

Неяк дапаўзла да полу, ускрабкалася; адтуль на печ ды лягла проста жыватом на гарачае, а сама стогне, енчыць, то ціха, ціха нібыта просідца, то голасна завядзе — страх.

Не знаходзіць Макрына сабе месца і на печы.

А ў печы дровы разгарэліся. Горача гараць, суміцельна, як горача; вада ў чыгунох закіпела,

вар пырэкае, плюскоча праз край, залівае под, вугальле; вугальле сіпіць, сьвярэчыцца... Праз адчыненныя дзьверы ўскочылі куры, нечы сабака. Гаспадараць па свайму — раскідаюць, расьцягаюць.

Да Макрыны нічога не даходзіць — сьвету ня бачыць яна ад болю.

„Няўжо сьмертухна“, праз боль і крык, часамі сабе пытае Макрына.

— Божухна, не папусьці, выратуй, — зноў у голас заводзіць страшэнную сваю песьню.

А тут хоць бы табе чалавек, нікога — усе на сенажаці.

Праз некалькі часу енкі пачынаюць сьціхаць. Усё радзей і радзей ускрыквае Макрына. „І з чаго-бы гэта магло стацца“, у хвіліны паміж болю думае Макрына. „Здэцца, нічога цяжкага не падымала, каб магла падарвацца, нават і ня ела яшчэ“...

— Вой, божухна, зноў пачынаецца... аей... аей... а... а... — на ўсе тоны плыве з печы стог.

Пакутвае Макрына, няма ёй перадышкі. Але, во, заціхлі стогны, цяпер яна нібыта нешта мармочыць... так — мармочыць...

Успомніла Макрына, што яшчэ зранку ня добра сябе адчувала, за тым і нічога ня ела. Нешта комам падкаціла пад грудзі, але ў клопаце не зьвярнула ўвагі. „Няўжо ад учорашняга?!... Не, ня можа быць. Я-ж толькі зьела бульбяных ладак з сьмятанай“ — разважае Макрына, смакуючы пачастунак суседкі Гарпіны. „Гэта ж не магло пашкодзіць. Можа... крутая грэцкая каша, праўда, смашная была... Ну, як ня зьесьці. Во гаспадыня, так гаспадыня Гарпіна, добра яе гатуе... Трэ будзе папытаць“...

Завазілася, запоўзала зноў па

печы Макрына. Ізноў здушыны крык павіс у паветры хаты—А... о... а... а... аей... аей... сьме...е... эртухна...а...а... мая...а...а...

Дровы ў печы на вугальле парабіліся. Цэлы груд лажыць яго бліскучага, чырвонага вугалья. На ім сінія агоньчыкі пырхаюць; ну, твае мятлушкі гуляюць адзін з адным—ганяюцца. Чыгуны на плюскочаць варам—на палову засталася. Каля печы, на мосьце што робіцца?!... Ночвы перавернуты, бульба раскацілася на ўсёй хаце: і пад сталом, і пад лавамі, і ля парогу, і ў куточках—усюдых. Ну, вось, быццам, нехта нарашныя параскідаў. Памыйніца абярнута. Памыі, што зьбіраліся каровам у пойла, разьлеіны—лужыны, як увосекь.

Стогны на печы сьціхлі. Уздыхнула Макрына, адсаплася, а думка так: шукае прычыны, так і шукае, „не, ад ежы не магло стацца, гэта так ад нечага“? Але ад чаго“?—бягудь думкі за думкамі—ня спыняюцца. Паляжала крыху, пацягнулася, пазяхнула і... зноў за сваё. „Нешта Гарпіна за апошнія часы стала вельмі ветлівай. І з чаго-бы гэта, Я-ж ёй, здэцца, анічога, аніякага. К сабе запрашае, да мяне завітае. Што-ж, яна кабедзіна маладая, здаровая, сакавітая. Не пашанцавала ёй, праўда, у жыцці—мужыка пахавала, але-ж што зробіш. Цяжкавата цяпер ёй удоўім палажэньнем, што і казаць. Раіла ёй—выходзь замуж, лягчэй будзе.—Не, кажа, раз не пашчасьціла, другі ня хоча. Спадзяюся, кажа, суседзі памогуць; папрашу—не адмовяцца.—Вэнь куды цяляе... Ці ня думае, каб і мы дапамагалі, каб і мой Ахрэмка... Вох, і сьляпая-ж я, сьляпая!.. Вэнь куды яна, гадаўка...га!... На майго Ахрэмку!..

А я думала... Вой, галованька мая бедная!... Ворага, ворага ў сваёй хаце ня ўгледзіла!... Ня іначай, як гэта з не рук... асучыла... гадаўка... а... а... су... у... рочы...і...ла... а... аей... аей... ра... а... ту... у... й... це... э...э...

* *

На ўзгорку, каля гародаў, адсунуўшыся крыху у бок ад вёскі, стаяла Ахрэмава хата і сваімі дзвюма вокнамі, з якіх адно было заткнута лахманамі, паглядала на дарогу, дзе йшлі касцы—бацька з сынам.

Яшчэ здалёк Ахрэм дзівіўся¹ і адчыненай хаце і курам, якія старанна поркаліся ў градах, бо Макрына ніколі-б не даравала гэтаму.

Падымаючыся праз гарод, зганяючы асьмялеўшыхся курэй, Ахрэм з сынам пачулі стогны, якія вырываліся з хаты праз адчыненыя дзверы.

— Во, чуеце, тату,—зьявляюцца да бацькі ўхмыляючыся Мацей.—Я-ж вам казаў, што мамцы дрэзна стала.

Галодны, влосны Ахрэм нічога не адказаў на заўвагу сына. Падвесіўшы пад страхом касу, а на пупок касься мянтажэ, узышоў на парог хаты і аслупянеў. Малюнак разбурэньня спыніў Ахрэма на парозе. Што тут было, што дзелялася—ніяк нямог уціміць.

— Што гэта тут Макрына, а Макрына?—гукнуў раззлаваны Ахрэм.—Што гэта за праявы? Дзе цябе нячысьцік насіў і дзе толькі былі твае глядзелкі, што ты нічога ня бачыла? Што ў цябе ў хаце робіцца? Ну і бабачка, каб цябе...

На пачы пачулася шорханьне, нешта завазілася там: праз стог пасыпалася Макрыніна лаянка.

— І ён яшчэ пытае!.. а... а... Ён пытае!.. Тут сьмертухна... а ён пытае... каб цябе з тваім сынам так круціла, як мяне... а... а... аей...

— Зноў жылот,—пераступваючы праз перавернутыя ночы папытаў Ахрэм.

— Жылот!.. мо' скажаш аб'е-лася.. Каб вады падаць, дык ён яшчэ... а... а... а...

— Я-ж мамцы казаў—ня трэба тае багата есьці. Ці мамка слухае заго? Мамка ведае, што заўсёды пасля хварэе, — умінаючы лусту хлеба пачаў быў Малей.

— І ты!.. І ты разам з бацькам... У адну хвілінку!.. абодвы хочаце маёй сьмертухны... абодвы!.. —заенчыла ў голас Макрына. — На думай, ня думай... Гарпіна лепшай за мяне ня будзе... успомніце, ня раз яшчэ ўспомніце мяне,—плакала ўжо дробненькімі, як асенні дождж, сьлязьмі Макрына. —Божухна, сьмертухна! І да чаго ляпер век дайшоў?! Ахрэмка!.. Ахрэмка, гэты сівы сабака, якому тры дні да здахаты і ён, і ён узіраецца на чужых баб... на чужых баб... га!.. І ён... Каб табе белым павырывала, даў-бы гаспол, каб-ты і сьвету ня бачыў, Гарпіны сваёй, як мне тут пакутваць з-за шлюхі гэтага... га!.. І сына падвучыў, гэтага... носа сабе яшчэ ўцерці ня ўмее, а і ён разам,—плакалася Макрына, кархаючы, залейваючыся сьлязьмі, нібыта і сапраўды вялікае гора зьвіла сабе гняздо ў хаце.

— Годзі, годзі ўжо стагнаць на печы, зьлязай, ды давай чаго пад'есяці. Няма часу прахладжацца тут — сена не чакае, — узьліваючы на рукі ваду зьвярнуўся Ахрэм,—трэба сена йсьці варушыць.

Бы агнём пекавула Макрыну. Ускочыла, села, зьвесіла свае худыя з налітымі снімі жыламі ногі і размахваючы, як вятрак, рукамі, пырскаючы сьлінай, пачала ізноў клясьці.

— А скульле ня хочаш?!... ідзі, ідзі да сваёй Гарпіны... пачастуе... накорміць... На работу ўжо... на работу гоніць... а... а... А ма... а... мачка, а зязю... ю... лечка, а навошта-ж я за... а... муж пайшла за гэтага... а... а лепей-бы ты пахавала-б мяне маладо... о... ю, як столькі гора мне прыня... я... пь,—выводзіла на ўсе галасы Макрына.

— Во, дурная, дык дурная! Успомніла калі, на старасьці гадоў. Век пражыла, а разуму—ані каліва. Ды сьціхні ты!.. Годзі, ўжо выць... Успомніла пра вала-сы, а галава лыса... эх, ты... Ну чаго табе, чаго хочаш?—пытаўся Ахрэм больш мяккім голасам, бо сэрца яго адлягло ўжо, ды к таму-ж ведаў—раз пайшлі сьлёзы, значыцца хутка і спакой будзе. —Ну, сказала-б, што захварэла пэўне зноў жылот схапіла—паслаў-бы хлапца па ваду і прайшло-б. А то выкапала нейкую нябыліцу—Гарпіну. Ды на чорта яна мне здалася. Ты-ж ужо старая... дзе твой розум... га?...

— Я па ваду не пайду. Ня буду падтрымоўваць гэтую вашу чмуць,—рашуча праказаў Мацей.

— Вось, я табе не пайду. Вазьму лейцы, не пагляджу, што ты камсамол, ды як апераю, так будзеш знаць, як ня слухацца бацькі з маткай,—зазлаваў Ахрэм.—Чуеш?!...

— Чую.

— Дык бяры пляжку ды...

— Не пайду... А біцца няма ўжо вам такіх правоў...

— Я табе пакажу правы... ах, ты...

— Тат!... Вы-ж, здаецца, дарослы чалавек?... Няўжо думаеце, вада, на якую пашэпча бабка, дасць дапамогу мамцы? Вы-ж лепей параілі-б ёй меней частавацца рознымі прысмакамі, вы-ж старэйшы, яна-б і паслухала вас і не хварэла-б, і... сала-б было цалейшым.

— Во! во, што значыць сын, — крыху супакоіўшыся мармата-ла Макрына. — Будзь то дачушка, паслухала-б маці й бацьку. бо пашану-б мела на іх. А то гэты камсамол, гэты гіцаль ні да чаго ня мае. Яму хоць канай тут — сьмяяцца толькі будзе. Ведама, вальней жыць тады.

— Мне што. Я схаджу, дайце толькі большы кавалак сала. А тут я выказаў свой погляд — па мойму ўсё гэта члупства.

Што прымусіла Мацея так хутка згадзіцца з бацькамі, ведаў толькі ён сам. Ня выказваючы нікому ўзяў ён пустую пляшку, абкруціў чыстым рушніком кавалак сала, прыхапіў на дарогу ня меншую лусту хлеба і давялікага задавальненьня бацькоў пашоў з хаты.

* * *

Калі вышаў Мацейка з хаты сталага пляну далейшага дзеяньня ў яго яшчэ ня было. Было адно жаданьне — не патураць болей бацькоўскім прыхамэтам і, раз і назаўсёды, паказаць нічэмнасьць бабскіх забабонаў. Малады твар шаснаццацігадовага хлопчука быў напруджаны думкай. Ступаючы па мяккім, цёплым пылу, Мацейка за думкамі не прыкмячаў ні дарогі, ні таго хараства прыроды, якое распрасціралася вакол яго. Гарачае, яскравае сонца, блакіт неба, дём-

нае зялёніва дрэў і кустоў, звонкае стракатаньне ў траве ковікаў — нічога ня спыняла на сабе яго ўвагі, не закранала яго.

Зусім бязвольна для сябе, механічна, ён зьвярнуў з дарогі на сьцежку, што бегла праз сенажаць на хутар яго дзядзькі Васіля. Што-та падказвала Мацею, што дапамогу ў выкаваньні сваіх плянаў ён атрымае іменна там, атрымае ў дзядзькі. Не дарма-ж яго дзядзьку ваколічны сяляне лічылі за нейкага дзівака. Ён дзіўна было глядзеў, як Васіль зграбаў увосень лісьце ў бярэзьніку, алешніку, як гэтае лісьце звязіў потым к сабе на двор, або складаючы на гумне перасольваў канюшыну сольлю.

„Ці-ж ня дзівак! Гэтулькі солі выкідаць!“ — Відаць чалавеку рабіць няма чаго, што з балота вазаі гразь зьвогіць на гоні свае, а потым заворвае, — казалі сяляне, павучваючы галовамі. „Ат, пусты нейкі чалавек“, — склалася ўва ўсіх думка.

Да гэтага „пустога“ чалавека, што рабіў у сваёй гаспадарцы розныя спробы палепшэньня яе на парадах, якія вычытваў у газэты, да чалавека, які даўно пераканаўся ў нятрымаласьці старых поглядаў на жыцьцё і жыцьцёвыя праявы, да яго і накіраваўся Мацей. Ён добра ведаў, што дзядзька Васіль ня высьмейвае яго камсамолу, ня кпіць з яго за гэта, што спачувае яму: падтрымае ў маладых парываньнях.

І не памыліўся.

Як толькі дзядзька Васіль даведаўся ад Мацея аб усёй гісторыі, што адбылася ў хаце, доўгі, сакавіты рогат закалыхаўся над сенажацьцю.

— Ну, пачакай, братка! Ад-

колім-жа штуку, што ад сьмеху ўсе покатам пакладуцца, а матка твая перастане больш хва-раць,—праз сьмех казаў Васіль.
—Добра, што ты да мяне зайшоў.

— Я і ня зьбіраўся бегчы да бабкі. Во, ня было яшчэ клопа-ту! Я проста ўцёк з хаты, забраўшы з сабою вялікі кавалак сала ды хлеба, бо мы-ж з татам не абедалі яшчэ сёньні.

— Ну! Ну абедай. А то я не чакаў такога гасьця і пад'еў ужо. Раскладай цяпло, пячы сала, а там яшчэ чаго знойдзем. Ты-ж надвечар дамоў пойдзеш?—узрадаваўшыся маленькай перадыш-цы, пытаючыся падсеў к Мацею дзядзька Васіль.

— Але, надвечар.

— Шкода, што ня ведаў а тваім прыходзе. Узяў-бы другую касу, папакашваў-бы крыху мне,—папахваючы дымком сьмяючы-ся зьварнуўся Васіль.

— Я магу схадзіць.

— Ня варта. Спраўлюся і сам. Нябойсь плечы і рукі баляць з няпрывычкі.

— Ды а...

— Не, братка, не кажы. Сам добра ведаю. Ты мне лепей пад-вернеш сена. Бачыш, колькі на-рабіў, а потым да мяне, павячэ-раем і халадком панасеш сваёй мамцы вады.

Позна ўвечары прышоў Мацей дамоў—ужо справіліся па гаспа-дарцы.

Бацька ляжаў на палу—даваў адпачынак стомленым косткам, салодка пасьвістваючы носам. Ма-ці ўсё яшчэ была на печы і па-крысе стагнала.

— Гэта ты, Мацейка?!—запы-тала Макрына, як толькі рыпну-лі дзьверы.—Ну, што—прынёс?

У голасе чулася наўпэўне-насьць.

— Прынёс, прынёс. Дзякавала вам бабка за сала і казалася—хут-ка і сама будзе ў госьці. Наве-даць прыдзе.

— Во, то добра! А я чакала, чакала цябе. Думала ўжо, зноў ты ў свой камсамол пашоў, ды забавіўся там. Во, дзякуй табе, даражэнькі, што паслухаў,—зла-зячы з печы дзяквала Макрына.

— Бабка казалася ваду нашча трэба піць. Ураньні, абмўшоўшы хату тры разы і стаўшы пад страхой проці ўсходу і ўвечары, таксама, трэба абмўсьці хату тры разы, а потым ужо стаць пад страху проці захаду і кожны раз па сямі глыткоў не пераводзячы духу. А рабіць усё гэта пакуль ня будзе папраўкі,—тлумачыў сур'ёзна Мацей, а самога так і разьбіраў рогат.

На другі дзень, ураньні, толь-кі пачыналі прабівацца першыя промені летняга сонца, можна было бачыць Макрыну, якая, тры-маючы ў рудэ пляжку з вадой і прыдзікаючы яе моцна да гру-дзей, каб не ўпусьціць, крэкчу-чы і сарпаючы, як змораны конь, лезла праз плот, каб дасканала выканаць загад „бабкі“—тры ра-зы абмўсьці вакол хаты, стаць проці сонца і набгобам вышці вады.

Людзі, што зьбіраліся на ка-савіцу, бачучы гэтае вандравань-не Макрыны, дзівіліся, пыталіся адзін у аднаго і неразумючы ні-чога, паціскалі толькі плячыма.

Шмат чаго незразумелага ёсьць у паводзінах чалавека.

* * *

Праз некалькі дзён ачуныла Макрына, нават памаладзела (так ёй здавалася), набралася зуха-ватасьці, спрыту і зноў у хаце пашоў лад, зноў яна завіхалася ля печы як і раней, зноў зага-

манілі качэргі, чапёлы ў яе руках.

Па вёсцы пашлі было слышкі, што Гарпіна асурочыла Макрыну, што і сьмертуха была на носе, але, дзакуючы бабцы, усё прайшло, як рукой зняло. Толькі тады сталі зразумелымі ранішнія і вчорапнія паводзіны Макрыны.

І ўсё пайшло-б добра, каб ня дзядзька Васіль.

Вох, ужо гэты Васіль! Нездарма-ж ён дзівак нейкі, хоць і родны брат Макрыны.

Неяк пал канец касавіцы, калі час вальнейшым стаў, прышоў ён да Гідікавых.—Сястрыцу сваю, Макрыну, праведаць,—як ён казаў.—Чуў, што нібыта хварэла яна. Узрадавала Ахрэміха. І ня чула яе сэрца, і ў думках ня было, што так высмае Васіль ды з кім яшчэ, з сынам яе родным. І як успомніць (часамі бывае), аж мурашкі перабягуць па сьпіне. Так зняславіць яе, Макрыну, на ўсю вёску, на вёску, дзе лічылася яна адной з разумнейшых. Хоць-бы ў хаце, а то на людзях.

Сабраліся было ў Макрыны вольным часам суседкі (такі ўжо звычай быў, так ужо павялося). А сабраліся каб сваім баб'ім палажэньнем навінамі падзяліцца, косткі каму трэба перамыць. Як не паюкаць, калі іншы раз так хочацца.

Сядзяць гэта яны на прызьбе, бы тыя ластавачкі перад адлётам паселі на тэлефонным дроце, сядзяць, гамоняць, сьмяюцца, а разам з імі і сонейка сьмяецца, лашчыць іх сваімі пашчотамі.

Толькі гэта разгаманіліся, глядзь—Васіль ідзе, усмішка так і лупае на вуснах. Рады, відаць. Макрыне—даўно ня бачыліся. І

Макрына ўзрадавалася брату, свая кроў. Слова за слова, навіна за навіной так і цякуць, журчаць крынічкай. Пачаў распытвацца Васіль пра тое, пра сёе, ну і пра здароўе.

Ня вытрывала Макрына, каб не падзяліцца сваёю радасьцю, ушквудь захапелася брата, бо ведала, што і ён скоса паглядае на бабак. Не пасьпела яна скончыць сваё апавяданьне, як разрагатаўся Васіль—не сыцярпеў.

Паглядзелі на яго здзіўлёна жанчыны і няведаючы што ім рабіць, ці то сьмяюцца, ці то сур'ёзнымі быць, пачалі пасьміхвацца яму.

— Вось, бабачкі,—пачаў Васіль скрозь сьмех,—ведайце наперад, калі хто з вас захварэе на жывот, адразу пасылайце да мяне Мацея. Вылячым, як бачыце. Ураз вылячым, як вылячылі і сястрыцу маю.

— Што ты пляцеш, дзівак ты?!.. Што ты плявузгаеш? Ці-ж вы мяне лячылі?—здзіўлёна і абурана пачала Макрына.

Суседкі нават раты паразьзявілі, усміхацца кинулі.

— А то хто-ж лячыў?!.. Ведама мы з Мацеям. З майго ўласнага вадра вады табе набіралі, самі прыдумалі, як табе поўзаць праз плот, каб ты крыху пратрусілася,—не перастаючы сьмяяцца казаў Васіль.

— Маніш ты ўсё, маніш! Бязглузда ты, цяльпух, дзівак, а не чалавек! Хто табе веры дасць? Жарты табе ўсё строіць з мяне старой... А каб... Мацей! А Мацей!..—звонка паняслося з узгорку,—дзе ты прапаў, каб вочы мае ня бачылі...

З хаты павольна, з сур'ёзным тварам вышаў сын.

— Чаго вы, мама, раскрычэ-

ліся. Людзі могуць няма ведама што падумаць.

— Кажы мне, кажы, гіпаль, куды ты хадзіў як пасылаці цябе к бабцы?!..

— Да дзядзькі... Я-ж вам тады казаў, што да бабкі не пайду. Што вы хочыце—каб мяне і курны засьмяялі?!..

— Ах, ты!.. Суседачкі, галубачкі, трымайце мяне, трымайце... Не дарую яму... Заб'ю, заб'ю гэтую галаўку,—кідалася да Мацей Макрына.

— Ня варта вам, мама, так хвалявацца — зноў захварэе, зноў без абёда татка будзе, а нам з дзядзькам лішнія турботы...

— Згінь ты, згінь з воч маіх! Шатан ты, автыхрыст, камсамол пракляты!.. А галовачка-ж мая... Кажы, а сала дзе дзеў?!.. Дзе дзеў сала?..

— Сала?!.. Зьёў, — спакойна, без усялякай ухмылкі адказаў Мацей.—Вы-ж абед не згатавалі, а есьці хацелася, дужа хацелася — дык я і паабёдаў салам.

— Зьёў!.. Зьёў!.. а каб цябе зьелі...—а хто, так і не дагаварыла Макрына. Не хапіла ёй ужо слоў—залілася гаручымі сьлязьмі, села на прызбу і давай прычытваць.

Суседкі, адна па адной, цішком, цішком кінулі вясёлую было бяседу і хутчэй пабеглі разьнесці па вёсцы навіну.

Прашло багата часу. Макрына перастала хварэць, а калі бывае часам і захварэе, то не зварачаецца болей да бабак.

Яе рукой зьняло.

Сяло Бацэвічы,
Клічаўскага раёну.

ЯЗЭП СУКАЛА.

Ж У К.

(Байка).

Сярод сабак здараюцца й такія:
Дзе грэба выць,
То ён маўчыць,
Дзе трэ' маўчаць—тады ён вое.
Казаць напрасна не хачу я
І прыкладам я гэта падмаую.
У аднаго вясковага буржуя
Служыў за парабка сабака Жук,
Аб ім я дрэзнага нічога ні скажу
Апроч таго, што маў прывычку ён дурную.
Калі народ
Зьбяраўца дзе-небудзь на сход,
Дык Жук там заўжды язык чэпа—
За гаспадара свайго заўзята брэша
Ці то да рэчы, ці то не.
Аднойчы быць прышлося й мне.
На сходзе гэтакім вясковым.
Дзялілі, здэцца, тады дровы;
Дык Жук і тут наш не драмаў,

На стол узлезшы, важна стаў
 І бедны брэша ажні вые:
 „Браткі мае, вы, дарагія,
 Я дзела тут вам гавару,
 Трэ' дроваў даць майму гаспадару,
 Бо ён хоць трохі і багаты,
 Хоць мае ўласныя тры хаты,
 Але-ж за тое мае і тры печы,
 Паліць ў якіх цяперака ўжо нечым“
 І трэ' сказаць вам на сакрэту,
 Што Жука кожны слухаць мусіць,
 Бо Жук бяз жаднага дэкрэту.
 Бывае часам што і ўкусіць
 [Занадта зьядлы падла быў].
 І тут-жа сход прыгаварыў:
 Даць дроў го гаспадару...
 Прышла зіма, зіма лютая...
 А гаспадар яе й ня дбае,
 Паліць добра ў сваіх печах,
 Азадак грэе, грэе плечы.
 А Жук тым часам на дварэ
 Аж землю кіпцямі дзярэ,
 Каб як ад холаду схаванца.
 Калі-ж натрошкі ляжа ў хаце,
 Дык гаспадар адразу перыць кіям,
 А ён маўчыць і нават не завьне.

Сказаць я Жуку тут хачу,
 Каб ня спрыяў ён кулаччу,
 Бо іх хоць мый ты малаком
 Кулак і будзе кулаком,
 Добра хоць многа яны маюць,
 Аднак з цябе не спагадаюць.

в. Гулевічы, Чырвона-Слабодэк. р-ну.

ЦІМОХ ЗРЭБНЫ.

* * *

Жыцьцё! жыцьцё!

У бязьмежную даль.

Васлую на чоўне хваёвым...

Памёршага ўчора зусім мне ня
 жаль,

Я мчуся у новае сёньня...

Ня шкода! ня шкода!

Старога—аві!

Што ўмерла, прайшло нібы цяж-
 кая цень,

Я ймчуся ў жыцьцё—

Вунь мігаюць агні!

Вунь ўсходзіць шчасьлівы і ра-
 дасны

дзень!

Слудак.

Сялянскі гумар.

1. А белка ня страх!

У адной вёсцы жыў селянін Яўхімка. Маленькі—усяго аршыні з шапкай, але ён надта любіў хвастацца, што „вічагусенькі“ і „вікагусенькі“ не баіцца.

Вось аднаго разу яму па нейкай справе давялося затрымацца ў мястэчку, а потым позна ноччу ехаць да хаты.

Назаўтра ён вышаў на вуліцу і стаў апавядаць пра сваё здарэнні.

— Еду, гэта я і бачу: бягуць ажно дзесяць ваўкоў.

— Ваўкі нават ня бегаюць па столькі.—недаверліва мовіў Янук.

— Ня дзесяць, дык пяць было.

— І па пяць ня бегаюць,—ізноў мовіў Янук.

— Ну, калі так, утрох беглі...

— Да яны і па тры ня бегаюць.

— Ну, дык два абавязкова было.

— А кінь ты хлусіць, бо не паверу,—не сунімаецца Янук.

— Ня верыш? Далі-бо-ж адзін бег...

— Мабыць, ты зусім нічога ня бачыў?

— А што-ж гэта цераз дарожку на бярозку, чок, чок, чок?

— Гэта-ж белка.—засмяяўся Янук.—Гэта і я паверу, што бачыў.

— А белка, дык ты думаеш і ня страх...

2. Не дачуў.

Задумаў адзін дзяцюк ажаніцца. Але ён хацеў узяць самую працавітую жонку. Ідзе ён адваго разу па вуліцы засмучоны і чую: крычыць у адной хаце маці:

— Агана! Ідзі дроў прынясі!

— Некалі,—адказвае дачка,—я шыю мыю...

Дзяцюк і падумаў: „І шые і мые—да чаго-ж працавітая дзяўчына“. А назаўтра ўзяў і засва-таў яе.

3. У гасьцёх у гёшчы.

Прышоў зяць да цёшчы ў го-сьці. Цёшча паставіла на стол юху і пасадзіла зяця частаваць.

— Еж, зяцёк, еж,—угаварвае цёшча.

— Дзякаваць. Я ўжо пад'ёў,—адказвае зяць, убачыўшы ў місцы шмат прусоў.

— Пад'ёў ужо?!—здзіўляецца цёшча,—як сабка муху схашіў і кажа—пад'ёў...

— Ня муха ж тут, а прусы, да й тыя я пакінуў...

4. Па-свойму зразумеў.

Зайшоў да селяніна пахаджай і бачыць, што той палуднуе. Пры-вітаўся да й кажа:

— Ішоў я каля рэчкі і бачу: праз усю рэчку закутаны нейкі плот.

— А-а-а... Гэта-ж ёз*).

— Вось дзякуй вам. Дай вам бог здароўя, а я дык як раз га-лодны,—мовіў пахаджай да за-лыжку і пачаў есці.

5. Ашукаў.

— Ашукаў я сягоньня ган-длярку,—кажа дзядзька Сідар, прыехаўшы з месца.

Якім-жа чынам?

— А зашоў гэта я гарбату піць. Паставіла яна імбрычак і цукру палажыла. Гарбату то я выжлукціў, а цукру ў кішэню: ну, думаю, і дома яшчэ нап'юся!

Селькор П. ГАЎРЫЛЬЧЫК.

Чырвона-Вярэская Слабодка.

Жлобінскага раёну.

*) Ёз—загародка праз рэчку, дзе ставяцца нераты на рыбу.

БАРЫС МІКУЛІЧ.

Пяць год „Маладняка“.

Разам з іншымі вялікімі заваёвамі—Кастрычнік прыёс Беларусі магчымасць адбулоўваць культуру, а значыцца, і магчымасць развіцця беларускага пісьменства.

Але пісьменьнікі, што змагаліся раней на фронце адраджэння, на фронце „Нашай Нівы“—у абставінах рэвалюцыі не адразу перамаглі сваю старую песню і шчэ доўгі час „народніцкія“ матывы гучэлі ў іх творах.

І вось супроць традыцый адраджанізму выступае новая, рэвалюцыйная літаратурная моладзь, што 28 лістапада 1923 году арганізоўвае першае рэвалюцыйнае аб'яднанне пісьменьнікаў Беларусі—„Маладняк“.

Янка Купала, гэты волат беларускай літаратуры, вітаў „Маладняк“:

Гэй, узьвейце сваім крыльлем,
Арляняты, буйна, бурна,
На мінулых дзён магілах
Над санлівасцю хаўтурнай!..

З маленькае групкі ў 7 чалавек праз два гады, а значыцца, у 1925 годзе—„Маладняк“ узрасце да 507. Навакол яго гуртуецца сялянская і рабочая моладзь, што прагна цягнулася ў літаратуру, што прагна цягнулася пісаць. Адшукванне зместу, сугучнаму эпасе, і формы для яго—вось стымул, дад якім працуе „Маладняк“.

Трохі пазней ужо выразна выказваецца разуменне пралетарскай літаратуры і „Маладняк“ цалкам успрымае думку партыі ў галіне мастацкай літаратуры, а менавіта—беларуская літаратура павінна быць нацыянальнай па

форме, пралетарскай па зместу.

У сувязі з фармасямі беларускай грамады, пад уплывам афармлення некаторай часткі яе, як людзей з дробна-буржуазнымі поглядамі—пачынаецца ўжо раней відавочная дыферэнцыцыя „Маладняка“ і ў 1926 годзе з яго складу выходзіць група „Узвышша“. Аб разуменьнях гэтай групай пралетарскай літаратуры казаць ня приходзіцца, але трэба зазначыць: група гэтая абуралася супроць „Маладняка“ за „захапленне“ грамадзкай, арганізацыйнай працай, што нібыта перашкаджае сталай працоўцы пісьменьнікам уласных твораў.

Другім цікавым здарэннем у гісторыі „Маладняка“ было тое, што ў 1927 годзе група пачынаючых пісьменьнікаў, што лічылі сябе Лефамі, выходзіць з арганізацыі і ствараюць „Літ.-маст. Камуну“. Праўда, „суждены ім благае порывы, но совершить ничего не дано“,—„Камуна“ загадала „доўга жыць“. Яшчэ ў тым жа годзе частка поэтаў арганізуе „Пробліск“, але хутка ўліваецца ізноў у „Маладняк“.

У канцы 27 году фармуецца аб'яднанне „Полымя“, да якога далучаюцца некаторыя маладнякоўцы (у тым ліку і арганізатары „Маладняка“—Міхась Чарот, Міхась Зарэцкі, Ал. Дудар, Аляксандравіч да інш.).

Зараз „Маладняк“, прайшоўшы як мы бачым, праз ўсе 24 іспыты, перайшоў на новыя рэйкі, рэйкі, што вядуць да панававання пралетарскай літаратуры. У гэ-

тым годзе ён увайшоў у склад Усесаюзнага аб'яднання асоцыяцый пралетарскіх пісьменьнікаў, што выразна гаворыць аб напямку арганізацыі.

Сёння „Маладняку“ пяць год Гэты тэрмін малы па адцінку часу, але вялікі па колькасці твор-

чых і арганізацыйных дасягненняў.

„Маладняк“ мае шэраг пісьменьнікаў і поэтаў, што ўжо выйшлі з стану вучобы.

Хоць шмат было зроблена, шмат робіцца, але яшчэ больш трэба рабіць.

Бабруйск.

Я. Хмель.

Вечарам.

Апавіў туман даліну
Апавіў...
І з прасоньня шэпчуць ліпы
І тапалі.
Шэпчуць ліпы... Шалест звонкі...
Ціхі рытм.
І гуляюць ў перагонкі
Камары.
Вечар цёплы, вечар ціхі...
Песнянь звон
Распляскаўся ля гасьцінца
За сялом.
А палі—палі заснулі

Ў цішыню,
І з зялёніва зірнулі
Зоркі мне.
Я стаю зачараваны
Сам ня свой.
Вочы—зоркамі, агнямі,
Думаць рой.
Месік белы над краінай
Срэбра ліў.
Апавіў туман даліну
Апавіў.

Рагачэў.

БІБЛІАГРАФІЯ.

А. ІСБАХ.—СА СТРЭЛЬБАЙ І КНІГАЙ.

Палітычная Управа Беларускай Вайскавай Акругі—БДВ, Мінск, 1928 г., стар. 262. Тыраж 2.500. Цана 1 р. 20 к.

У 1926 годзе выйшла з друку кніжка Максіма Гарэцкага „На імперыялістычнай вайне“ (запіскі)—адзінае ў сваім родзе выданне на беларускай мове—на сваёй вялічынні, грунтоўнаўсёці, зместу. Тут знаходзім мы дакладнае апісанне царскіх кашараў, чынасьці царскага войска і побыту „шэрай скацінкі“, якая з першых крокаў у вайсковым убранны павінна была ўразумець усю вайсковую „прамудрасць“, „чынапачытанне“. Атрымаўшы такую „навуковую“ „усеахопліваючую“ падрыхтоўку верныя паслугачы „веры, цара і бацькаўшчыны“ адпраўдзяліся на ўбой, касьцямі сваімі палегчы за імперыялістычную мамону. Жах барэ, калі перачытваеш гэту кніжку, напісаную пад грукат гарматаў, каманду і вычварства афіцэрства.

Але чытаючы—не запамінаеш таго, што гэта было, усё гэта мінула, і зварот яго немагчымы. Але ж адразу ўсплывае думка: як-жа цяпер жыве, як цяпер праходзіць вучобу „чырвоны салдат“, абаронца заваёў Кастрычніка, сын працоўнага народу? Кніжкі, якая-б дакладна, нахшталт кніжкі Гарэцкага, адлюстроўвала-б побыт сучасных, чырвоных кашараў—у нас няма. І гэта недастача гостра адчуваецца. Не не павінна быць. Бо малады хлапец, які зьбіраецца ісьці ў шэрагі Чырвонай арміі, і стары бацька, які выправіў сына ў Чырвоную армію—хочуць дакладна ведаць аб гэтай вольс арміі.

І таму так сваечасовы выхад кніжкі, што ляжыць перад намі. Праўда, гэта—пераклад з расейскага, але добры пераклад карыснай кніжкі памешывае, амаль ажывае той недахоп, які дагэтуль быў так адчувальны.

Кніга Ісбаха, як і кніжка Гарэцкага—дзеньнік, запіскі. Але якая процілегласьць між іхным зместам! Калі, чытаючы першую—агортвае жах, дык пры чытаньні кнігі Ісбаха—радасьцю, гордасьцю поўніцца сэрца. Гэтыя чырвонаармейскія будні, якім прысьвечаны запіскі; здаюцца сьвятам прыгожым пры параўнаньні з царскімі кашарамі.

Ужо ў карантыне папаўненьне спатыкае чулыя таварыскія адносіны старэйшых таварышоў—каманднага складу. І гэта адразу зьмятае тое прадужатае, што недзе далёка-далёка хавалася ў кожнага новага байца. Пачынаюцца чырвонаармейскія будні, будні—якія няпісьменнага робяць пісьменным, сьвядомым грамадзянінам, будні—якія забітага „інародца“—марынца напаяюць пачуцьцём роўнасьці да ўсіх людзей, грамадзкасьці, адказнасьці сваёй ролі байца, абаронцы працоўных, ці то расеец, ці то марыец, ці хто іншы. Будні гэтыя робяць з члена сельсавету глухой расейскай вёскі—члена Моссавету, члена ЦВК РСФСР і СССР, які ходзіць на пасяджэньні ўраду, а ў той жа час ён просты чырвонаармеец, што нясе, як і ўсе іншыя, прызначэньні, хо-

хзіць на варту, а ў часе пабыўкі на вёсцы — ён абслюдзе працу свайго волвыянкому, дае свае дарады, заўвагі. І гэта былы ма-лапісьменны член сельсавету з глухой вёскі! І гэта толькі праз якіх паўгода як прыйшоў у армію!

Такіх фактаў паўнютка ў кніжцы Ісбаха.

І калі чытаеш пра гэтыя, поўныя вабячага хараства, будні, міжвольна ўспомніш кніжку Гарэдкага... Якая працілеласьць між тымі і гэтымі кашарамі! І не здзіуешся ўжо — чаму дэлега-ты замежных рабочых просяць

выйсці „капітэнаў“ і затым зва-рачваюцца з просьбай да чырво-наармейцаў паказаць ім карцар. Рогатам адказвалі ім на гэта. Бо гэта зусім другая армія, якая ве-дае каго абараняе, сама будзе сваё жыццё ў чырвоных каша-рах.

Проста напісана кніжка Ісба-ха. І ў гэтым яе ўплывовасць, каштоўнасць мастацкасць.

Чырвонаармейскія будні варты таго, каб пра іх ведаў кожны.

ХВ. ШЫНКЛЕР.

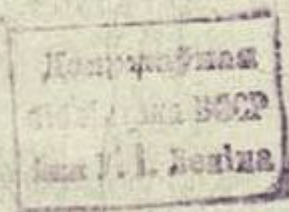
Ст. Асіповічы.
Клюб чыгуначнікаў.

Паштовая скрынка.

Д—чу А. (Слуцк). Рабкору (Росмодор), М. Кручкову, Ф. Гарэліку, Цьвятку, А. Сьвяцка-му, Клімовічу Я. („Восені“, „Тры-олет“), Мікалаю Сянькевічу, Ян-ку Варэніку, Мірончыку, Гава-рушка Е., А. А., Унуку Няфеда, Сумнаму. — Вершы друкавацца ня будуць — завадта слабы.

Алесью Д. — Апавяданьне „За-бандай“ ня нойдзе — не апраца-вана як сьлед.

Цім. Зарэчнаму. „Уздых“ мо-жна выпісаць за 50 кэп. на на-ступнаму адрасу: Бабруск, рэ-дакцыя газэты „Камуніст“, філіі „Маладняка“.

Рэдактар МІХАСЬ ЛЫНЬКОЎ.